Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət
Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin Müşahidə
Şurasının 23 iyun 2022 il tarixli 06 (06)
nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi

YEKUN TƏSVİRİ HESABAT

Qrant alan QHT-nin adı:

Sahibkarlığa və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu

2022

İÇİNDƏKİLƏR:

1. Ümumi məlumat ... 3

2. Layihənin icra planında nəzərdə tutulan işlər ... 3

3. İcra planına uyğun olaraq görülmüş işlər ... 3

3.1. 30 Şuşalı layihə iştirakçısının seçilməsi ... 3

3.2. Təlimlər ... 4

3.3. Biznes-məsləhətlərin verilməsi və biznesə başlamaq üçün ilkin addımlarda yardımlar ... 6

3.4. Xarici investisiyaların təşviqi ... 8

3.5. Yekun Konfrans ... 9

ƏLAVƏLƏR

1-ci Əlavə. Bakıda keçirilmiş təlimlərdə iştirakçıların qeydiyyatı ... 10

2-ci Əlavə. Gəncədə keçirilmiş təlimlərdə iştirakçıların qeydiyyatı ... 21

3-cü Əlavə. Təlim iştirakçılarının siyahısı ... 27

4-cü Əlavə. Şuşa xarici sərmayəçinin və potensial turistin gözü ilə ... 31

5-ci Əlavə. Yekun Konfransın Gündəliyi ... 51

6-cı Əlavə. Yekun Konfrans iştirakçılarının Qeydiyyat Vərəqi ... 53

1. Ümumi məlumat

1.	QHT-nin adı:	Sahibkarlığa və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu
2.	Layihənin adı:	Döndükdə gəlirimiz olsun
3.	Layihə rəhbərinin adı və soyadı:	Sabit Bağırov
4.	Layihə rəhbərinin əlaqə vasitəsi:	055-214-07-32
5.	Mühasibin adı və soyadı:	Arzu Əhədova
6.	Layihənin mövzusu:	Şuşaya qayıdış prosesinə dəstək təşəbbüsləri (məşğulluğun təmin edilməsinə dəstək, peşə, təlim kurslarının təşkili, turizm bələdçilərinin hazırlanması və s.)
7.	Müqavilənin nömrəsi və bağlanma tarixi:	№ SH/10/06/2022, 22.07.2022
8.	Layihənin başlanma tarixi:	01.08.2022
9.	Layihənin bitmə tarixi:	30.11.2022
10.	Layihənin əhatə etdiyi çoğrafi ərazi (ölkə və şəhər/rayon):	Bakı şəhəri
11.	Ayrılmış maliyyə vəsaiti:	30100 AZN
12.	Xərclənmiş vəsait:	25931,10
13.	Qalıq vəsait:	4168,90
14.	QHT-nin e-maili:	bagirov.sabit@gmail.com

2. Layihənin icra planında nəzərdə tutulan işlər:

1) Təlimlərdə iştirak edəcək 30 Şuşalının seçilməsi;
2) Təlimlərin keçirilməsi;
3) Biznes-məsləhətlərin verilməsi və biznesə başlamaq üçün ilkin addımlarda mentor yardımları;
4) Xarici investisiyaların təşviqi üzrə araşdırmaların aparılması, tövsiyələrin hazırlanması və xarici investorlar üçün bələdçinin tərtibatı və nəşri;
5) Layihə üzrə Yekun Konfransın keçirilməsi.

3. İcra planına uyğun olaraq görülmüş işlər

3.1. 30 Şuşalı layihə iştirakçısının seçilməsi:

Layihənin ilk mərhələsində Şuşaya qayıtmaq niyyətində olanlar arasından öz biznesini qurmaq istəyən və buna görə layihə çərçivəsində “Sahibkarlığın əsasları” təlimlərinə qatılmaq arzusunda olan 30 nəfərin müəyyənləşdirilməsi prosesi həyata keçirilmişdir. Bu məqsədlə həm SBİİYF-in veb-səhifəsində, FB səhifəsində, SBİİYF rəhbəri Sabit Bağırovun FB səhifəsində, Azərbaycan Respublikası Qaçqınların və Məcburi Köçgünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin yanında fəaliyyət göstərən İctimai Şuranın sədri Anar Xəlilovun (özü Şuşalıdır) FB səhifəsində, layihə eksperti olan

yazıçı və ictimai xadim Kərim Kərimlinin (özü Şuşalıdır) FB səhifəsində, Şuşalıların dörd WhatsApp qrupunda elanlar verilmişdir. Bundan başqa, Azərbaycan Respublikası Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri cənab Rövşən Rzayevə müraciət edilərək, həmin Komitədən Şuşalıların siyahısı əldə edilmiş və təxminən 500 nəfərə yaxın şuşalıya ya zəng edilib təlimlər barədə məlumat verilmiş və ya WhatsApp vasitəsi ilə elan göndərilmişdir.

Təlimlərə Şuşalıların cəlbi məqsədi ilə xüsusi ZOOM məsləhətləşmə konfransı keçirilməşdir. Bu konfransda Layihə rəhbəri və ekspertlərindən başqa Azərbaycan Respublikası Qaçqınların və Məcburi Köçgünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin nümayəndəsi, həmin Komitə yanında fəaliyyət göstərən İctimai Şuranın sədri və hüquqşünas Abil Bayramov iştirak etmişlər.

Bütün bunların nəticəsi olaraq Bakıda 22 nəfər Şuşalı və Gəncədə təhsil alan 15 nəfər gənc Şuşalı təlimlərə cəlb edilmişdir.

Bakı təlimlərində iştirak edənlərin qeydiyyat vərəqələri bu Hesabata 1-ci Əlavədə təqdim olunur.

Gəncə təlimlərində iştirak edənlərin qeydiyyat vərəqələri bu Hesabata 2-ci Əlavədə təqdim olunur.

3.2. Təlimlər:

Təlimin adı:	Sahibkarlığın əsasları
Təlimin Proqramı	(see program table below)
Keçirilmə tarixləri:	1-ci Qrup: 04.10.2022 – 13.10.2022; 2-ci Qrup: 24.10.2022 – 28.10.2022;

№	Mövzu	Saatlar
1	Sahibkarlıq nə deməkdir (sahibkar psixolojisi, davranışları, tərəddüdlər, risklər və s.)	1
2	Sahibkarlıq fəaliyyətinin sahələri, hüquqi formaları	0.5
3	Sahibkarlıq fəaliyyətinin qanunvericiliklə tənzimlənməsi	1
4	Biznes planların hazırlanması	12
5	Bazar araşdırması	2
6	Maliyyənin tapılması (haradan və necə) imkanları	1.5
7	Ödənilməli vergilər və digər icbari ödənişlər	3
8	İşçilərin seçilməsi və kadr siyasəti	1
9	Təchizat və İnternet imkanları	2
10	Sosial şəbəkələrdən istifadə	2
11	Mühasibatlıq	2
12	Maliyyənizin idarə edilməsi	2
	CƏMİ	**30**

	3-cü Qrup: 27.10.2022 – 05.11.2022
İştirakçı sayı:	1-ci Qrup: 8 nəfər; 2-ci Qrup: 15 nəfər; 3-cü Qrup: 14 nəfər Bakı təlimlərində iştirak edənlərin qeydiyyat vərəqələri bu Hesabata 1-ci Əlavədə təqdim olunur. Gəncə təlimlərində iştirak edənlərin qeydiyyat vərəqələri bu Hesabata 2-ci Əlavədə təqdim olunur. İştirakçıların məlumatları ilə siyahı 3-cü Əlavədə təqdim edilir.
Tədbirin keçirildiyi ünvan:	1-ci Qrup: Bakı; 2-ci Qrup: Gəncə; 3-cü Qrup: Bakı ş.
Tədbir haqqında məlumat:	**Təlimçilər**: İlkin Qarayev, Aydın Həsənov; Radil Fətullayev; Azad Rəhimov. Təlimçilərin qısa tərcümeyi-halları ilə buradan tanış olmaq mümkündür: http://edf.az/basic/web/az/current-projects/267 **Təlim təqdimatları** 13 mövzu üzrə təqdimatlar (Powerpoint) SBIIYF səhifəsində yerləşdirilib**:** http://edf.az/basic/web/az/current-projects/263 **Video-çəkilişlər:** Hər təlim günündə video-çəkilişlər aparılıb. Bu video-çəkilişlərin hamısı SBİİYF-in elektron arxivində saxlanılır. Video-çəkilişlərdən səkkizi Youtube-də yerləşdirilib. Müvafiq linklər buradadır: http://edf.az/basic/web/az/current-projects/271 Video-çəkilişlər əsasında qısa video-dərslər hazırlanmışdır. Linkilər həmin səhifədədir **Foto çəkilişlər:** Hər təlim günündə azı 15 foto çəkilib. Bəziləri aşağıda təqdim edilir. Fotolarla SBİİYF-in veb-səhifəsindən tanış olmaq mümkündür: http://edf.az/basic/web/az/current-projects/265 **Nahar yeməyi, su, çay və təlim üçün lazım olan dəftərxana ləvazimatı** Hər təlim günündə bütün bunlar təmin edilib

	Təlimlərdən bəzi fotolar:

3.3. Biznes-məsləhətlərin verilməsi və biznesə başlamaq üçün ilkin addımlarda yardımlar

Təlimlərdən keçmiş 38 iştirakçıdan 23 nəfəri Mentor yardımında istifadə etmək niyyətini bildirmişlər (11 nəfər Bakıda təlimlərdən keçən və 12 nəfər Gəncədən). Həmin iştirakçılar bunlardır: **Bakıda:** 1) Fəridə Məmmədova; 2) Xəyalə Əhmədova;

3) Ülviyyə Hüseynova;
4) Nicat Abbasov;
5) Şəhriyar Abdullayev;
6) Mübariz Qafarov;
7) Xəyal Məmmədov;
8) Rafiq Hüseynov;
9) Hafiz Abbasov;
10) Eyyub Əliyev;
11) Ərəstun Teymurov.

Gəncədə:

1) Əburəhman Hüseynli;
2) Əli Qasımlı;
3) Arif Mikayılov;
4) Aysel Rzayeva;
5) Əli Məmmədli;
6) Murad Muradlı;
7) Nəzri Ağazadə;
8) Nuranə Quluzadə;
9) Şahin Ağayev;
10) Tural Qasımov;
11) Türkan Nuruyeva;
12) Xudaverdi Sarıyev;

Bunlara məsləhətlər aşağıdakı istiqamətləri əhatə etmişdir:

- Biznes sahəsinin seçilməsi;
- Biznesə başalama mərhələsinə dair fəaliyyət planının hazırlanması;
- İlkin bazar araşdırmaları;
- Biznes-Planın hazırlanması;
- Fərdi sahibkar kimi qeydiyyatdan keçərək VÖEN-in əldə edilməsi (lazım gəldikdə);
- ASAN imzanın alınması (lazım gəldikdə);
- Tələb olunan kreditlərin əldə edilməsi ilə əlaqədar müvafiq müraciətlərin və sənədlərin hazırlanmasına yardım.

Mentorluğu Azad Rəhimov, Radil Fətullayev və Aydın Həsənov həyata keçirmişlər.

Mentorlarla görüşlər həm SBİİYF-in həm də mentorların ofisində həyata keçirilmişdir.

Bundən başqa məsləhətlərin alınması telefonla mümkün olmuşdur.

Mentorlar iştirakçılara bildirmişlər ki, layihə bitdikdəm sonra da pulsuz məsləhətlər əldə edə bilərlər. Layihə rəhbərinin məlumatına əsasən iştirakçılar bu imkandan istifadə etməkdədir.

3.4. Xarici investisiyaların təşviqi:

Layihənin bu komponenti Dr.İnqilab Əhmədov (İqtisad və Xəzər Universitetlərinin professoru) icra edilib.

Layihə çərçivəsində, ilkin mərhələdə oxşar xarici təcrübənin öyrənilib, uyğun istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi və onların layihəyə münasib olanlar seçilib.

Bu istiqamətdə xeyli oxşar təcrübələr araşdırılmış, ilk növbədə Şuşanın tarixi mədəni irsini dünyaya təklif etmək üçün müvafiq olan təcrübələrə üstünlük verilmişdir.

Hazırda UNESCO-nun Dünya İrsi Konvensiyasının (world heritage convention) siyahısında dünyanının demək olar ki, bütün ölkələində 1154 məkanının adı var ki, o siyahıda Azərbaycandan İçərişəhər, Qobustan Qaya sənəti mədəni landşaftı və Şəki Xan sarayı da var.

Layihəmizə uyğun gələn təcrübələr arasında bir neçəsi xüsusi olaraq araşdırılmış, ən münasib olan Vilyamsburq (Williamsburg, US) təcrübəsi təfsilatı ilə tədqiq edilmişdir.

Bu təcrübənin özəlliyi ondadır ki, açıq səma altında ABŞ-ın 18-ci əsr tarixi canlı teatr kimi səhnələşdirilib və şəhər o dövrün qəhrəmanları ilə canlandırılır. Turistlər bu modelə böyük maraq göstərir və təsadüfi deyil ki, buraya turist axını durmadan artır.

Şuşanın potensial sərmayəçi və turist üçün cəlbediciliyi 5 istiqamət üzrə tədqiq edilir:

1. Şuşa unukal tarixi və mədəni irs kimi;
2. Şuşa unikal ənənə və bacarıqların dirçəlişi kimi;
3. Şuşa və ətraf regionun yeni tərtibatda dirçəldilmiş saglamlıq mərkəzi kimi;
4. Şuşa və ətraf regionun ekoturizm mərkəzi kimi;
5. Şuşa Qarabağ regionu yaşıl enerji modelinin tərkib hissəsi kimi.

Hər istiqamət üzrə üstünlüklər əsaslı şəkildə araşdırılıb təklif edilir.

Araşdırmadan çıxarılan tapıntı və təkliflər hazırlanmışdır:

NƏTİCƏ VƏ TAPINTILAR

Şuşa və ətraf regionun unikal potensialını dünya üçün əlçatan etmək hazırkı mərhələdə hökumətin əsas prioritetlərindən biridir. Şuşanın unikallığı onun dünya üçün əlçatan və cəlbedici edilməsində unikal marketinq yanaşması tələb edir.

Hazırda Qarabağın və o cümlədən, Şuşanın intensiv bərpa və yenidənqurma işləri əsasən dövlət büdcəsi hesabına həyata keçirilir. Özəl şirkətlər əsas etibarı ilə podratçı kimi dövlət büdcəsi hesabına maliyələşən layihələri reallaşdırır. Dövlətin bu istiqamətdə əsas hədəflərindən biri dövlət büdcəsindən ayrılan investisiya xərclərinin optimallaşdırılmasına nail olmaqdır.

Şuşanın perspektiv inkişafını yalnız turist ziyarətinə bağlamaq riskli ola, onun, davamlı inkişaf üçün kifayət etməyə bilər. Bu baxımdan Şuşanın inkişaf planını diversifikasiyalı model əsasında təşkil etmək daha münasib görünür.

Şuşanın istehsal və xidmət potensialı geniş çeşidli yox, məhz unikallığı ilə seçilən mal və məhsulun, habelə xidmətlərin gerçəkləşməsindən keçir.

Şuşanın unikal səriştə və bacarıqlarını məhz qiq iqtisadiyyatı üzərində qurmaq daha məntiqi görünür. Paralel olaraq işçi qüvvə üçün müntəzəm təlimlərin təşkili uğurlu nəticə üçün mütləq şərtdir.

Təklif edilən çoxşaxəli fəaliyyət istiqamətləri, özü-özlüyündə müqayisəli üstünlüklərə malik seqmentlər olmaqla yanaşı, həm də bir-birini tamamlayan fəaliyyət növləridir. Turist

axınının davamlı və innovativ olaraq iqtisadi model kimi dəstəyi həmin istiqamətlərin bir-birinə sinerji effektini verməyi ilə müşaiyyət ediləcək.

Dövlət-özəl tərəfdaşlığı modeli Şuşanın həm bərpasında, həm də gələcək inkişafında davamlılığı təmin etmək üçün daha münasib görünür.

TÖVSİYYƏLƏR

1) Şuşanın davamlı inkişaf modeli üçün Strategiyanın hazırlanması, bu istiqamətdə prioritetlərin müəyyənləşdirilməsi, habelə hökumətin konseptual yanaşmasınının, o cümlədən resursların cəlb edilməsinin orada əks etdirilməsi müvafiq görünür;
2) Şuşanın inkişaf modlelinin aydın konseptual baxışa və ardıcıl siyasətə söykənməsi vacib şərtdir;
3) Şuşanın həm bərpası, həm də gələcək inkişafının əhatəli və hərtərəfli tərtibi üçün bütün maraq tərəfləri ilə, o cümlədən icma qururmları, bizneslə müzakirələrin təşkili uğur şərtlərindən biridir;
4) Şuşanın bərpası və yenidənqurması prosesində mümkün təsirlərin qiymətləndirilməsi, xüsusilə neqativ eksternaliti təsirlərinin müəyyənlişdilməsi və potensial itkilərin minimuma endirilməsi üçün önəmlidir;
5) İlkin mərhələdə Şuşanın cəlbediciliyinin təmin edilmısi üçün dövlət və ictimai sektorda, habelə biznes səviyyəsində müntəzəm promo materiallarının hazırlanıb dünya ictimaiyyəti üçün əlçatan edilməsi gələcək uğurun təməli üçün böyük önəm daşıyır.

Bu komponent üzrə Hesabat 4-cü Əlavədəd və SBİİYF vebsəhifəsində də yerləşdirilib:

http://edf.az/basic/web/uploads/documents/Shusha-layihesi-Hesabat-Inqilab.pdf

Xarici investorlar üçün bələdçinin nəşri mümkün olmamışdır. Səbəb Şuşanın İnkişafına dair Dövlət Proqramının hələ dövlət qurumlarında hazırlanmaqda olmasıdır.

3.5. Yekun Konfrans

Layihə nəticələrinin maraqlı tərəflərlə müzakirəsi 25 noyabr 2022-ci il tarixində keçirilən Yekun Konfransda həyata keçirilmişdir.

Konfrans Bakıda, İBİS otelinin Saksofon zalında baş tutub.

Konfransın Gündəliyi 5-ci Əlavədə təqdim edilir. Konfrans iştirakçılarının qeydiyyat vərəqi 6-cı Əlavədə verilir.

Konfransın video-çəkilişi və tədbirdən çəkilmiş fotolar buradan izlənə bilər:

http://edf.az/basic/web/az/current-projects/270

Video-çarx Youtube-də yerləşdirilib:

https://www.youtube.com/watch?v=yoR8UPkeggE&t=1650s

Layihə rəhbərinin adı və soyadı: Sabit Bağırov

Təşkilat rəhbərinin adı və soyadı: Sabit Bağırov

M.Y.
Hesabatın təqdim edilmə tarixi: 14 dekabr 2022-ci il

1-ci Əlavə.

Bakıda keçirilmiş təlimlərdə iştirakçıların qeydiyyatı

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBİİYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 04 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Məmmədova Fəridə Məmməd qızı	Buzovna qəs. Albalılıq day. ev 2, mən. 24	(050) 615-22-71 feride.memmedova@mail.ru	[illegible]
2	Kərimli Kərim Sevindik oğlu	Qaradağ r-nu, „Qobu-Park" YK, bina 5, m. 87.	0503741846	[illegible]
3	Əsədov Fuad Dönməz oğlu	Bilgəh qəs., Yeni yaşayış massivi. 6-cı döngə	0513010311.	[illegible]
4	Məmmədov Həyal Allahverdi oğlu	Xətai rayonu General Həsimov küçəsi	055642-58-52	[illegible]
5	Ağayev Aydın Musa oğ	Xətai rayonu General Şıxlinski	0505111762	[illegible]
6	Abbasov Nicat Bayram	Xətai rayonu, N.Tusi 73, mən 32	050 207 05 98	[illegible]
7	Abdullayev Şəhriyar Bəxtiyar	Qaradağ ray. „Qobu Park" Bina 12. m. 17.	050 585 84 98 abdullayevshehriyar@gmail.	[illegible]
8	Əliyev Eyyub Hüseyin	Suraxanı r-n. Qaraçuxur qəsəbəsi, M.Əhmədov 40/48 ev. 1 m. 82.	070-3033077	[illegible]

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 06 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Məmmədov Amil T.	Xətai r-nu, Ə Həşimov 19/A	055 383-49-83	[signature]
2	Məmmədova Fəridə Məmməd	Buzovna qəs, Albalı dalanı, ev 2. m.24	feride.mamedovadan@mail.ru (050)615-22-77	[signature]
3	Abbasov Nicat Bayram	Xətai r-nu, N.Tusi 73, mənzil 32	050 207 05 38	[signature]
4	Əsədov Fuad Rövşən	Buzovna 2-ci. B.Bilgəh Yeni Salalı qəs.	0513010311	[signature]
5	Məmmədov Həyal Allahverdi	Xətai r. G.Həşimov küç.	0556425852	[signature]
6	Ağayev Aydın Musa	Xətai r. G.Şəxlinski küç.	0505111162	[signature]
7	Abdullayev Səlviyyan Bəxtiyar	Qaradağ ray, Qobu Park 2	0505858498	[signature]
8	Əliyev Eyyub Hüs.o.	Suraxanı r-n. Qaraçuxur. Məh. 40/48 ev. m.82	070.3033077.	[signature]

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 08 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Məmmədova Fəridə Məmməd	Buzovna qəs. Albalı dğy. ev2., m24	feride.mamedovadan@mail.ru (050) 615-22-77	
2	Abbasov Nicat Bayram	Xətai r-nu, N.Tusi 73, mən 32	(050) 207 05 38	
3	Məmmədov Həyal Allahverdi	Xətai R, G.Həşimov k.	055 642 58 52	
4	Ağayev Aydın Musa o.	Xətai, z. G. Sixlinski 1. mən 66.	050 5111162	
5	Abdullayev Səlviyar Baxtiyar	Qaradağ ray, Qobu Park 2	050 585 8498	
6	Isəlov Fuad Rövnəqoğlu	Binəqədi r. Biləcəri qəs. 1/yaş. məs. 7 ev.	051 3010311	
7	Əliyev Eyyub Hüseyn	Suraxanı. Qaraçuxur kv. 40/49 ev. 82	070 303 30 77	
8	Qafarov Mübariz Nadir	Yeni Yasamal 1 ev 9 mənz. 60	050-210-83-03	

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBİİYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 11 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Əlbaziz Nadirzadə [illegible]	Y. Yasamal ev 9 mənz-60	050-210-83-03	
2	Məmmədov Xəyal Allahverdi	Xətai R. G. Həşimov k-si	055-642-58-52	
3	Ağayev Aydın Musa o.	Xətai r., G. Şıxlinski	050-511-11-62	
4	Abdullayev Şəhriyar Bəxtiyar	Qaradağ ray. "Dəfnə Parkı"	0505858498	
5	Əsədov Fuad Dönməz oğlu	Binəqədi r. Biləcəri qəs. yaşayış [illegible]	0513010311	
6	Əliyev Eyyub F.o	Suraxanı RN. Qaraçuxur. 49/49 məhəllə	070 303 30 77	
7	Məmmədova Fəridə Məmməd	Buzovna qəs, Albalılıq dəy., ev 2, m.24	(050)615 22 77	
8				

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 13 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Qafarov Mubariz Nadir	Yeni Yasamal 1 ev 9 mənz. 60	050-210-83-03	
2	Məmmədov Xəyal Allahverdi	Xətai R. G. Həşimov k-i	055-642-58-52	
3	Ağayev Aydın Musa o.	Xətai R. G. Sixlinski 1.	050 511-11-62	
4	Abdullayev Şəhriyar Bəxtiyar	Qaradağ ray. "Qobu Park"	0505858498	
5	Əsədov Fuad Dönməz oğlu	Binəqədi r. Biləcəri qəs. Yaşayış	0513010351	
6	Əliyev Eyyub Hüseyin	Suraxanı. Qaraçuxur Məhəl. 40/49. ev N 1.82	070 3033077	
7	Məmmədova Fərida Məmməd	Buzovna qəs., Allahverdi küç., ev 2, m. 24	(050) 615-22-77	
8	Abbasov Nicat Bayram	Xətai ray, N. Tusi 73, mən 32	050 207 05 58	

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBİİYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 27 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Rüstəmov Zakir Altay	Bakı ş. Yasamal 1 ev 12 m 146.	70.278.33.89	
2	Teymurov [illegible]	Bakı Xəzər r.n. Mərdəkan	0506127862	
3	Rəsulov Rüfət Əli	Bakı Y. Yasamal 1 ev 11 mən 48	+994-51-300-44-88	
4	Qafarov Mübariz Nadir	Bakı Y. Yasamal 1 ev 9 mənz. 60	050-210-83-03	
5				
6				
7				
8				

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 29 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Курманзаде Кираги Тусуф	Абшерон р/н Масазыр	050-321-49-58	
2	Qafarov Mubariz Nadiz	Baki Y.Yasamal 1 ev 9 mənz. 60	050-210-83-03	
3	Abbasov Hafiz Tafiq	Xəzər. R/n Mərdəkan qəs	070-208-35-20	
4	Bağırov Rüstəm Elman	Azadlıq pr 162 bina 11 m 11	055-888-55-01	
5	Rəsulov Rufat	Yeni Yasamal 1, 2011 mən 58	+994-51-300-44-08	
6	Hüseynova Məryəm	Qəbu park 3 bina 31 blok 2 mən 52	+994-77-223-19-59	
7	Hüseynova Minijə A.	Qəbu park 3 bina 31 mənzil 52	051-534-11-31	
8	İsmayılov Murad Ruslan	Y. Yasamal 1, bina 14, m. 152	051-901-12-00	

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBİİYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 01 noyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Rasulov Rüfət Əli	Yeni Yasamal 1 Bina 11 mən. 48	+994-51-300-44-88	
2	[illegible]	[illegible] Абшерон р/н Масазыр	050-321-49-58	
3	Hüseynova Ülviyyə A.	Qaradağ r-nu Qobu park 3 bina 31 ev 52	055-534-11-31	
4	Əhmədova Yaqut	Nərimanov ray, Ə. Orucəliyev, EV 60 M5 m.1	055 3857744	
5	Rüstəmov Zəkiz Altay	Y. Yasamal 1 ev 12 m 146	70 278 39 89	
6	[illegible]	[illegible] н/д	050 612-78-62	
7	Sələhzadə Fəmiq Faiq	Nizami ray. Nizami küçə	050 777155	
8	Hüseynova Rafiq	Qobu park 3 yaş. məh. bina 51 mən. 52	055-732-34-84	

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBİİYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 03 noyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Шейхуров Эрзетун Бугу	Баки. Шувелан „Леорни" п.g.	050 612 78 62	[signature]
2	Rüstəmov Zakir Altay	Bakı S.Yasamal l-s. ev 12. m 146	70.278.99.89	[signature]
3	Əhmədova Xəyalə Məmməd q.	Nər. ray. Ə. Orucəliyev 10. Mərş. M.1	055 383 77 44	[signature]
4	Hüseynova Ülviyyə Arif q.	Qaradağ r-nu Qobu park 3 ev 31 m 52	055-534-11-31	[signature]
5	Hacızadə Süleyman Gündüz	Yeni Yasamal 1, ev 12, mən 122	0554191979	[signature]
6	Hüseynov Rafiq Murad	Qaradağ r-nu Qobu park 3 ev 31 m 52	055-732-34-84	[signature]
7				
8				

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Bakı şəhəri, 05 noyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Гулмәммәдов Һүјәзи Јусиф	Абшерон р/н Масазыр	050-321-49-58	[illegible]
2	Rəsulov Rüfət Əli	Yeni Yasamal 1 Bina 11 mən 48	+994-51-300-44-88	[illegible]
3	Теймуров Әрәстун Бујуд	Хәзәр Шувәлан „Нефтчи" п-дун	050-612-78-62	[illegible]
4	Rüstəmov Zakir Altay	9. Yasamal Ç.İ. ev 12. m. 546	70 278.99.89	[illegible]
5	Əhmədova Xəyalə	Nər. ray. Ə. Orucəliyev ev 60 mən 5. M.1.	055-383-77-44.	[illegible]
6	Hüseynova Ülviyyə Arif	Qaradağ r-nu Qobu park 3 ev 31 m.52	055-534-11-31	[illegible]
7	Nağıyeva Turan Allahv.	Bakı Yasamal Ə. Naxçıvanov 52a.	050-070 3299778	[illegible]
8	Hüseynova Rafiq Murad	Qaradağ r-nu Qobu park-3 ev31 m52	055-732-54-84	[illegible]

2-ci Əlavə.

Gəncədə keçirilmiş təlimlərdə iştirakçıların qeydiyyatı

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBİİYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Gəncə şəhəri, 24 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Qasımov Tural	Gəncə ş. C. Rəfibəyli 55a	055-360-85-04	
2	Qasımov Əli	Gəncə ş. C. Rəfibəyli 55a	077-407-34-00	
3	Hüseynli Hurshman	Gəncə ş. 1500 ayelik yaşayış binası	055-770-95-58	
4	Hüseynov Elnur	Gəncə ş. H. Əliyev 103 t. yataq	051-409-58-57	
5	Muradlı Murad	Mingəçevir şəhəri	055-647-21-19	
6	Ağayev Şahin	Gəncə şəhəri qaraqol 48	077-549-47-45	
7	Mikayılov Arif	Gəncə ş. Ş. İ. Xətai	050-887-30-32	
8	Məmmədli Əli	Mustafin küç 30	055-980-13-62	

Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBİİYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Gəncə şəhəri, 25 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Qasımov Tural	Gəncə ş. C. Rəfibəyli 55a	055-360-85-04	
2	Qasımov Əli	Gəncə ş. C. Rəfibəyli 55a	077-407-34-00	
3	Hüseynli Hurshman	Gəncə ş. 1500 ayləlik yaşayış binası	055-770-95-58	
4	Hüseynov Elnur	Gəncə ş. H. Hiyev 103 t. yataq	051-409-58-57	
5	Muradlı Murad	Mingəçevir Şəhəri	055-647-21-19	
6	Ağayev Şahin	Gəncə ş. ədəb qərqudwa	077-549-47-45	
7	Mikayılov Arif	Gəncə ş. Ş. İ. Xətai	050-887-30-32	
8	Məmmədli Əli	Mustafi küç 30	055-980-13-62	

Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBİİYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Gəncə şəhəri, 26 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Qasımov Fuzal	Gəncə ş. C.Rəfibəyli 55a	055-360-85-04	
2	Qasımov Əli	Gəncə ş C.Rəfibəyli 55a	077-407-34-00	
3	Hüseynli Əbdürrəhman	Gəncə ş 1500 aylıq yaşayış binası	055-770-95-58	
4	Hüseynov Elnur	Gəncə ş. H.Əliyev 103 t. yataq	051-409-58-57	
5	Muradlı Murad	Mingəçevir şəhəri	055-647-21-19	
6	Ağayev Şahin	Gəncə ş Ədəb qoruğu 48/11	077-549-47-45	
7	Mikayılov Arif	Gəncə ş. Ş.İ.Xətai	050-887-30-32	
8	Məmmədli Əli	Məhsəti küç 30	055-980-13-62	

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Gəncə şəhəri, 27 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Qasımov Fuzal Tahir	Gəncə ş. C.Rəfibəyli 55a	055-360-85-04	
2	Qasımov Əli	Gəncə ş. C.Rəfibəyli 55a	077-407-34-00	
3	Hüseynli Əbdurəhman	Gəncə ş. 1500 ayləlik yaşayış binası	055-770-95-58	
4	Hüseynov Elnur	Gəncə ş. H. Hiyev 103 t. yataq	051-409-58-57	
5	Muradlı Murad	Mingəçevir şəhəri	055-647-21-19	
6	Ağayev Şahin	Gəncə ş. Ədədgorodok yeni	077-549-47-45	
7	Mikayılov Arif	Gəncə ş. Ş.İ. Xətai.	050-887-30-32	
8	Məmmədli Əli	Məhsəti küç 30	055-980-13-62	

Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi
Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Gəncə şəhəri, 28 oktyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	Qasımov Tural	Gəncə ş. C.Rəfibəyli 55a	055-360-85-04	[illegible]
2	Qasımov Əli	Gəncə ş. C.Rəfibəyli 55a	077-407-34-00	[illegible]
3	Hüseynli Əbdurəhman	Gəncə ş. 1500 aylelik yaşayış binası	055-770-95-58	[illegible]
4	Hüseynov Elnur	Gəncə ş. H. Əliyev 103. t. yataq.	051-409-58-57	[illegible]
5	Muradlı Murad	Mingəçevir şəhəri	055-647-21-19	[illegible]
6	Ağayev Şahin	Gəncə ş. dədə qorqud küç.	077-549-47-45	[illegible]
7	Mikayılov Arif	Gəncə ş. Ş. İ. Xətai	050-887-30-32	[illegible]
8	Məmmədli Əli	Məhsəti küç. 30	055-980-13-62	[illegible]

3-cü Əlavə.

TƏLİM İŞTİRAKÇILARININ SİYAHISI

TƏLİM İŞTİRAKÇILARININ SİYAHISI

№ №	SAA	Təvəllüdü	Hazırki ünvan	Şuşa ünvanı	Telefon	E-mail
Bakı şəhərində keçirilən təlimlərdə iştirak edənlər						
01	Ağayev Aydın Musa oğlu	02.05.1962	Xətai r-n, General Ə. Şıxlinski, 1	Nəriman Nərimanov küç. ev 33, mənzil 16	050-511-11-62	
02	Əliyev Eyyub Hüseyn oğlu	07.01.1965	Qaraçuxur qəs 4098, ev 1, m 82	Qasım bəy Zakir küç., ev 25	070-303-30-77	
03	Məmmədova Fəridə Məmməd	14.06.1975	Buzovna qəsəbəsi,Albalıq massivi	Vaqif Cəfərov küç.30,mənzil 39	050-615-22-77	feride.mamedovadan@mail.ru
04	Əsədov Fuad Dönməz oğlu	11.05.1977	Binəqədi r., S. Bəhlulzadə küç. 29 a	Nizamı küç., ev 5	051-301-03-11	fuad.asadov.77@gmail.com
05	Qafarov Mübariz Nadir oğlu	01.05.1961	Yasamal rayonu, Yeni Yasamal 1, Ev 9, Mənzil 60	Yusif Vəzir Çəmənzəminli 33	050-210-83-03	mubarizqafarov52@gmail.com
06	Abbasov Nicat Bayram oğlu	08.02.1992	Xətai r-n, Nəsrəddin Tusi 79, mənzil ?	Şuşa şəhəri, Üzəyir Hacıbəyov küçəsi, ev 29	050-207-05-98	Abbasov.nicat.1992@gmail.com
07	Abdullayev Şəhriyar Bəxtiyar oğlu	12.06.1985	Qobu yaşayış kompleksi	Nəriman Nərimanov küç. ev 33, mənzil 17	050-585-84 98; 055-500-40-72;	abdullayevshehriyar@gmail.com
08	Məmmədov Xəyal Allahverdi oğlu	03.09.1981	Xətai rayonu, General Həşimov küçəsi, ev 13/6 B	General Quliyev küçəsi	055-642-58-52	
09	Rüstəmov Zakir Altay oğlu		Y.Yasamal – 1, ev 12, m.146		070-278-99-89	
10	Teymurov Ərəstun Bulud oğlu	25.10.1968	Xəzər r-nu, Şüvələn, Neftçi	N.Nərimanov, 2b, m.37	050-612-78-62	
11	Rəsulov Rüfət Əli oğlu		Y.Yasamal-1, bina 11, m.48		051-300-44-88	
12	Gülməmmədov Niyazi Yusif oğlu	29.12.1971	Ab.eron r-nu, Masazır qəs.	Mehmandarov ev 1	050-321-49-58	
13	Abbasov Hafiz Tofiq oğlu	12.03.1978	Xəzər r-nu, Mərdəkan qəs., Qaranquş san.	Vaqif Cəfərov 30, m.15	070-208-35-20	sadiq-3@mail.ru
14	Bağırov Rüstəm Elman oğlu	08.05.2001	Azadlıq pr-ti, 162, bina 11, m.11	S.Əsədov küç., ev 2A	055-888-55-01	

15	Hüseynova Məryəm Murad qızı	21.01.2003	Qobu park 3, bina 31, m.52	N.Nərimanov 1a, m.16	077-223-19-59	huseynovamrym21@gmail.com
16	Hüseynova Ülviyyə Arif qızı	01.02.1979	Qobu park 3, bina 31, m.52	N.Nərimanov 1a, m.16	055-534-11-31	
17	İsmayılov Murad Ruslan oğlu	01.12.2000	Yeni Yasamal 1, Bina 14, M.152	M.Ə.Rəsulzadə küç., 13, m.9	051-901-12-00	İsmayilovmurad@gmail.com
18	Məmmədova Mədinə Əzim qızı	05.01.2005	Yeni Yasamal, Bina 14, m.137	Təbriz küç., 9, m.5	055-929-15-35	madina.memmedova@mail/ru
19	Əhmədova Xəyalə Mamed qızı	05.03.1981	Nərimanov r-nu, Ə.Orucəliyev 60, m.1	F.Köçərli, 39	055-383-77-44	khayalaahmet@gmail/com
20	Salahzadə Famiq Faiq oğlu	08.04.2004	Nizami r-nu, Nəsimi küç., 5, 2	Pənah Əlixan küç., 48	050-977-79-55	sfamiq@mail/ru
21	Hüseynov Rafiq Murad oğlu	29.05.2004	Qobu park, 3 yaş.kom., bina 31, m.52	N.Nərimanov 1a, 16	055-732-94-84	
22	Hacızadə Süleyman Gündüz oğlu	25.09.1995	Yeni Yasamal 1, ev 12, m.122	Atatürk küç. 2, m.6	055-419-19-79	suleymanhajizade@gmail.com
23	Nağıyeva Turan Allahverdi qızı	17.05.1958	Ə.Ələkbərov, 522 məh., 21	Puşkin küç., 1	050-329-97-78 070-329-97-78	
Gəncə şəhərində keçirilən təlimlərdə iştirak edənlər						
24	Qasımov Tural Tahir oğlu	1996	Gəncə ş. C. Rəfibəyli 55 a	Şuşa şəhər, F.Köçərli 17	055-754-75-39	qasimovtural5676@mail.ru
25	Qasımov Əli Tahir oğlu	1997	Gəncə ş. C. Rəfibəyli 55 a	Şuşa şəhər, F.Köçərli 17		aliqasimli.395@inbox.ru
26	Hüseynli Əburəhman Fərhad oğlu	2005	Gəncə ş. 1500 ailəli yaşayış binası	Şuşa şəhər, Paşalar	055-770-95-58	Burhmanhuseynli@gmail.com
27	Hüseynov Elnur İlqar oğlu	2004	Gəncə ş. H. Əliyev 103, tələbə yataqxanası	Şuşa şəhər, Şəhriyar küç	051-409-58-57	Elnurhüseynov4564@gmail.com
28	Muradlı Murad Yaşar oğlu	1998	Mingəçevir ş.	Şuşa şəhər, Pənahxan küç. Bina 2 m.3	055-647-21-19	Mmuradli83@gmail.com
29	Ağayev Şahin Hikmət oğlu	1998	Gəncə ş.D. Qorqud 48 v	Şuşa şəhər, N.Nərimanov küç, 3	077-549-47-45	Shahinaqayev@gmail.com
30	Mikayılov Arif Ülfət oğlu	2000	Gəncə ş.Ş İ. Xətai	Şuşa şəhər, Səfixanlar	050-887-30-32	Arif.17@mail.ru
31	Məmmədli Əli Nadir oğlu	2002	Gəncə ş. Məhsəti 30	Şuşa şəhər, Vaqif Cəfərov küç , 3	055-980-13-62	Mammadovali105@gmail.com

32	Nuruyeva Türkan Murad qızı	2000	Gəncə ş. Sahil küçəsi	Şuşa şəhər, Malibəyli	055-819-46-70	Türkannuruyeva1991@gmail.com
33	Sarıyev Xudaverdi Saleh oğlu	2005	Qəbələ r. Zaragan 2 qəs. 65	Şuşa şəhər, Vəzirov 1	051-670-71-95	xuduverdiyev.789@bk.ru
34	Tağıyev Rəşadət Pərviz oğlu	2001	Bakı şəh, Nərimanov ray ev 3	Şuşa şəhər , Məmişlər kəndi	055-793-20-19	resadet7272@gmail.com
35	Quluzadə Nuranə Əli qızı	2003	Abşeron rayon Məhəmmədi qəs	Şuşa şəhər, aşağı quşçular kındi	050-772-35-00	nurane311@gmail.com
36	Ağazadə Nəzri Mirəli qızı	2001	Bakı şəh Cəfər Xəndan küç 7	Şuşa şəhəri, Novruz küç 128	051-691-02-71	Nezri.nezri76@inbox.ru
37	Rzayeva Aysel Şahid qızı	2000	Gəncə ş. Atatürk 75	Şuşa şəhər, Dədə Qorqud 3	077-504-05-04	Rzayevaaysel95@gmai.com
38	Hüseynov Əlizamin Azər oğlu	1998	Abşeron rayon Xırdalan Nizami küç 35	Şuşa şəhəri , Cəmillər kəndi	055-474-58-28	Alizamin422@gmail.com

4-cü Əlavə

ŞUŞA XARİCİ SƏRMAYƏÇİNİN VƏ POTENSİAL TURİSTİN GÖZÜ İLƏ

Dr. İnqilab Əhmədov

Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığa və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi

ŞUŞA XARİCİ SƏRMAYƏÇİNİN VƏ POTENSİAL TURİSTİN GÖZÜ İLƏ

Dr. İnqilab Əhmədov

İÇİNDƏKİLƏR

1. ƏSAS MESAJLAR 34
2. PROBLEMİN QOYULUŞU 34
3. MƏQSƏD 34
4. DÜNYA TƏCRÜBƏLƏRİ 34
Vilyamsburq: Açıq səma altında canlandırılan tarix 36
Bərpa və yenidənqurma 36
İdarəetmə 38
5. ŞUŞANIN PROFİLİ 39
6. ŞUŞA ŞƏHƏRİNİN BƏRPASI VƏ STATUSU İLƏ BAĞLI MÖVCUD QANUNVERİCİLİK 40
7. ŞUŞANIN VƏ DİGƏR AZAD EDİLMİŞ ƏRAZİLƏRİN BƏRPASINDA MÖVCUD MALİYYƏ İMKANLARI 42
8. ŞUŞANIN YAXIN PERSPEKTİVDƏ İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ 42
8.1. Şuşa unikal tarixi və mədəni irs kimi 42
8.2. Şuşa unikal ənənə və bacarıqların dirçəlişi kimi 43
8.3. Şuşa və ətraf regionun yeni tərtibatda dirçəldilmiş saglamlıq mərkəzi kimi 44
8.4. Şuşa və ətraf regionun ekoturizm mərkəzi kimi 46
8.5. Şuşa Qarabağ yaşıl enerji modelinin tərkib hissəsi kimi 46
9. "DÖVLƏT-ÖZƏL TƏRƏFDAŞLIĞI" ŞUŞANIN BƏRPA VƏ YENİDƏNQURULMASINDA ƏSAS MODEL KİMİ 48
10. NƏTİCƏ VƏ TAPINTILAR 48
11. TÖVSİYYƏLƏR 49
12. MƏNBƏLƏR 49

1. ƏSAS MESAJLAR

- Şuşa unikal olduğu kimi, onun inkişaf layihəsi də unikal marketinq siyasəti tələb edir;
- Şuşa layihəsinin tam gerçəkləşməsi, mövcud səbəblərdən, mərhələli ola bilər;
- Qarabağın və Şuşanın bərpasə işlərinin dövlət büdcəsindən davamlı olaraq maliyyələşdirilməsi optimallaşdırılmalıdır;
- Şuşanın uğurlu iqtisadi inkişafı şaxələndirmə modelindən keçir;
- Çoxşaxəli istiqamətlər üzrə inkişaf modelinə üstünlük sinerji effekti yaratmaqla, Şuşanın gələcək inkişafını davamlı edə bilər;
- Şuşanın istehsal və xidmət potensialı geniş çeşidli yox, unikallığı ilə seçilən mal və məhsulun, habelə xidmətlərin gerçəkləşməsindən keçir;
- Şuşanın iqtisadi potensialının yaradılmasında qiq iqtisadiyyatına üstünlük vermək məntiqi görünür;
- Dövlət-Özəl Tərəfdaşlığı (PPP) modeli Şuşanın həm bərpasında, həm də gələcək inkişafında davamlılığı təmin etmək üçün daha münasib görünür;
- Şuşada cəlb ediləcək biznes və işçi qüvvəsinə müntəzəm təlimlərin təşkili uğurlu nəticə üçün mütləq şərtdir.

2. PROBLEMİN QOYULUŞU

28 illik işğal dövründə tamamilə dağıdılan Şuşa şəhəri unikal relyefə malik olduğundan və bərpası külli miqdarda vəsait tələb etdiyindən, onun yalnız dövlət vəsaiti hesabına bərpası effektiv (rasional) deyil.

3. MƏQSƏD

Şuşa şəhəri 28 illik işğaldan azad edildikdən sonra, onu yalnız bərpa etmək yox, dünya üçün tanınan, cəlbedici və unikal etmək lazımdır.

4. DÜNYA TƏCRÜBƏLƏRİ

Şuşanın bərpası və onun dünya üçün tanınan və cəlbedici edilməsi layihəsi bəşəriyyət tarixində yeni deyil. Ayrı-ayrı dövrlərdə tarixi irsə malik məkanları bərpa edib, onu ilk növbədə turistlər üçün ziyarət yerlərinə çevirmiş hökumətlər və bu sırada çoxsaylı şəhər və qəsəbələr, habelə digər coğrafi ərazilər mövcuddur. Bu tip layihələrin əksəriyyəti tarixi yerlərin qalıqlarının mövcud olduğu yerlərdə, onu bərpa edib, əvvəlki vəziyyətə oxşatmaqla, həm indiki və gələcək nəsil üçün yaşatmaq, həm də turistlərin ziyarəti üçün maraqlı və cəlbedici etmək məqsədi güdüb. Onların bəziləri qoruq statusu alıb müvafiq yerli və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qanunla qorunur. Qoruq statusu olmayan digər ərazilər isə,

ölkənin ərazi-inzibati sisteminə inteqrasiya olunaraq həm unikallığını nümayiş etdirir, həm də yaşayış məntəqəsi kimi fəaliyyət göstərir.

Hazırda UNESCO-nun Dünya İrsi Konvensiyasının (World Heritage Convention) siyahısında dünyanın demək olar ki, bütün ölkələrindən 1154 məkanının adı var ki, o siyahıda Azərbaycandan İçərişəhər, Qobustan Qaya sənəti mədəni landşaftı və Şəki Xan sarayı da var.

Avropanın 18 ölkəsini əhatə edən Karpatların və Avropanın digər bölgələrinin qədim və ilkin fıstıq meşələri, Avstraliyanın Böyük Mavi Dağlar Ərazisi, Avstriyada Salzburg şəhərinin tarixi mərkəzi, Çexiyanın Telč tarixi mərkəzi, Yunanıstanın Akropolis, Macarıstanın Köhnə Hollókő kəndi və ətrafı, İtaliyanın Piemontun üzüm bağı mənzərəsi: Langhe-Roero və Monferrato, Nepalın Piemontun üzüm bağı mənzərəsi: Langhe-Roero və Monferrato, Türkiyənin Efes şəhərini və çoxsaylı digər tarixi irs abidələrini misal gətirmək olar ki, bir sıra cəhətdən onlar Şuşa şəhərinin həm coğrafi mövqeyinə, həm də unikal tarixi imkanlarına görə daha yaxın görünür.

Amma bütün bunlarla yanaşı, Şuşanın bərpa və yenidənqurma layihəsi əlahiddəliyi ilə seçilir və Konvensiya siyahısında olan tarixi irs abidələri nümunə kimi tam olaraq yaramır.

Nəzərə almaq lazımdır ki, Şuşanın yenidənqurma işlərinin və şəhərin bitmiş layihə kimi təqdimatının bir sıra məhdudiyyətləri var ki, digər oxşar layihələrdə, ya tam, ya da ayrılıqda mövcud olmayıb.

İlk növbədə qeyd etmək lazımdır ki, Şuşanın unikal ətraf kəndləri hələ ki, Azərbaycan dövlətinin tam nəzarətində deyil. Orada yerləşdirilmiş Rusiya sülhməramlıları, müvəqqəti olaraq həmin əraziyə nəzarət edir. Bu baxımdan, Şuşa və ətraf regionun bütöv landşaft kimi layihələndirilməsi hazırkı mərhələdə mümkünsüzdür. Belə çıxır ki, Şuşa layihəsinin gerçəkləşməsi, müəyyən mənada mərhələli ola bilər.

Ermənistanla sülh müqaviləsi imzalanmamış bu ərazilərin təhlükəsizliyi də potensial xarici investor və ya turistdə tam əminlik yaratmır. Bu ilin sonuna Ermənistanla sülh müqaviləsinin bağlanması çox real görünsə də, hələ ki, bu baş verməyib. Layihələndirmədə bu məqam da nəzərə alınmalıdır. Bu baxımdan yuxarıda qeyd edilən siyahıdakı coğrafi yerlərdən fərqli olaraq, burada xüsusi yanaşma tələb olunur.

Və, nəhayət, Şuşanın unikal relyefi də xüsusi yanaşma tələb edir. Düzdür, adı siyahıda olan digər məkanlarda da çətin relyefli tarixi irs abidələri mövcuddur. Amma fərq ondadır ki, onların layihələndirilməsi, əgər belə demək mümkünsə, sülh şəraitində və kifayət qədər uzun zaman kəsimində baş verib. Şuşa kimi 28 illik işğal dövründə məhv edilmiş şəhərdə bu işləri aparmaq, təbii ki, prosesi xeyli çətinləşdirir.

Bütün yuxarıda qeyd edilən təcrübələr nə qədər faydalı olsa da, onların tətbiqi, qeyd edildiyi kimi, xüsusi adaptasiya istəyir və bu kontekstdə, həmin təcrübələrin Şuşanın bərpasında birəbir istifadəsi real görünmür.

Lakin bununla yanaşı ABŞ-ın Vilyamsburq (Williamsburg) layihəsi Şuşanın yenidən qurulmasında, yuxarıdakı təcrübələr fonunda, daha müvafiq görünür. Bu təcrübənin diqqətlə öyrənilib, müəyyən adaptasiyalarla Şuşada tətbiqi maraqlı və faydalı görünür.

Vilyamsburq: Açıq səma altında canlandırılan tarix[1]

ABŞ-ın Virginiya ştatında yerləşən Vilyamsburq layihəsi 1926-cı ildə Jon Rokfellerin maliyyə dəstəyi ilə gerçəkləşib. Layihənin məqsədi həmin məkanda 18-ci əsr kolonializmini canlandırıb, müasir nəsil üçün onu bir növ teatrlaşdırılmış canlı şəhərə çevirmək olub. Layihəni eyni adlı Kolonial Vilyamsburq (Colonial Williamsburg) Fondu idarə edir və ABŞ-ın Virciniya ştatının Vilyamsburg şəhərindəki tarixi rayonun bir hissəsini canlı tarix muzeyi kimi gerçəkləşdirir. Kolonial Vilyamsburq Fondunun burada bütövlükdə 7300 işçisi var.

Kolonial Vilyamsburq Fondu özəl, qeyri-kommersiya təhsil müəssisəsidir. Qurum birbaşa dövlət və ya federal maliyyəsi almadığı üçün Kolonial Vilyamsburq donorlarından vergidən azad edilən imtiyazlar hesabına ianələrə güvənir.

Kolonial Vilyamsburq mülkü 1927-ci ildə satın alınıb və 1936-cı ildə Rokfellerin evi olub. Açıq səma altında olan şəhəri tam gəzib-dolanmaq üçün 2-3 saat vaxt lazımdır.

Kolonial Vilyamsburq dünyanın ən böyük canlı tarix muzeyidir. 301 akr ərazidə (122 ha) əlamətdar yerlər, işləyən ticarətçilər, tarixi üslubda meyxanalar fəaliyyət göstərir.

Muzeyə şəhərin Kolonial Virginiya əyalətinin paytaxtı olduğu 18-ci əsrdən yüzlərlə bərpa edilmiş və ya yenidən tikilmiş binalar daxildir. Bir müstəmləkə təsfiri olan tarixi ərazi, 18-ci əsr amerikalılarının atmosferini və həyat tərzini təklif etməyə çalışan üç əsas magistral və onları birləşdirən yan küçələri əhatə edir. Kostyumlu işçilər, bəzən müstəmləkə qrammatikasından və diksiyasından istifadə edərək həmin dövrdəki insanlar kimi işləyir və geyinirlər.

Bərpa və yenidənqurma

Bərpa işləri nəhəng tikinti meydançasına bənzəyirdi. Belə ki, 1790-cı ildən sonrakı və bir çoxu 19-cu əsrə aid olan 720 bina sökülüb yenidən quruldu. 18-ci əsrə aid bəzi köhnəlmiş evlər isə tamamilə söküldü. Qubernator Sarayı və Kapitol binası dövr təsvirləri, yazılı təsvirlər, erkən fotoşəkillər əlavə yardımçı məlumatların köməyi ilə əvvəlki yerlərində yenidən quruldu.

[1] https://en.wikipedia.org/wiki/Colonial_Williamsburg

Torpaq və bağlar demək olar ki, hamısı orijinal kolonial canlanma (Colonial Revival) üslubunda hazırlanmışdır.

Yenidən qurulan və ya bərpa edilən 500-ə yaxın binadan 88-i orijinal olaraq etiketlənib. Bunlara tüstüxanalar, hamamxanalar və anbarlar kimi əlavə tikililər daxildir. 18-ci əsrə aid bəzi yeraltı kərpic işləri qorunub saxlanıldı, onlar yenidənqurma kimi təsnif edildi, yerüstü kərpic işləri xilas edilərək nəticədə orijinal kimi bərpa edildi.

Şəhərin qərb tərəfində, 1930-cu illərdən başlayaraq, pərakəndə satış mağazaları, Tacirlər Meydanı adı altında qruplaşdırıldı.

Kolonial Vilyamsburqda, keçmişdəki kimi gündəlik həyatın müxtəlif aspektlərini izah edib, onları nümayiş etdirməklə məşğul olan tarixi reenaktorlar (tərcüməçilər) institutu bərpa edildi. Reenaktorlar müstəmləkə dövründə olduğu kimi işləyir, geyinir və danışırlar.

Bir çox canlı tarix muzeylərinə oxşasa da (Massaçusetsdəki Old Sturbridge Village, Winston-Salemdəki Old Salem və ya Böyük Britaniyadakı Castell Henllys kimi) Kolonial Vilyamsburq, canlı bir şəhərdə fəaliyyət göstərdiyi üçün qeyri-adidir. Həmçinin digər canlı tarix muzeylərindən fərqli olaraq, Kolonial Vilyamsburq hər kəsə günün istənilən saatında tarixi rayonu pulsuz gəzməyə imkan verir. Ödənişlər yalnız gündüz saatlarında sənət və sənətkarlıq nümayişlərini görmək və ya İnqilabçı Şəhər proqramları kimi planlaşdırılan açıq hava tamaşalarında iştirak etmək üçün tarixi binalara daxil olan ziyarətçilərə şamil edilir.

Kolonial Parkvey (Colonial Parkway) yaxınlığındakı Ziyarət Mərkəzində 1957-ci ildə debüt edən "Vilyamsburq : bir Patriotun hekayəsi" ("Williamsburg: The Story of a Patriot") adlı qısametrajlı film nümayiş etdirilir. Bərpa edilmiş ərazilərdə avtomobillərin hərəkəti məhduddur. Əlil arabası üçün əlçatan avtobus xidməti pik yay mövsümündə Vilyamsburq tarixi dairəsinin, həmçinin Jamestown və Yorktownun perimetri ətrafında xidmət göstərir.

Kostyumlu tərcüməçilər həmişə müstəmləkə paltarı geyinməyiblər. 1973-cü ilin yayında sahibələr xüsusi qırmızı, ağ və mavi polyester trikotaj şalvar geyindilər. Bu, ziyarətçiləri çaşdırdı və məyus etdi, buna görə də yayın sonunda eksperiment dayandırıldı, və sahibələr tarixi geyimlər geyindilər.

Kostyumlu tərcüməçilərdən bəziləri heyvanlarla işləyir. Kolonial Vilyamsburq "Nadir Cins Proqramı" müstəmləkə dövründə mövcud olan heyvanların qorunmasına və nümayiş etdirilməsinə kömək edir.

İdarəetmə

Kolonial Vilyamsburq, Kolonial Vilyamsburq Fonduna məxsus və canlı muzey kimi idarə olunur. Bu qeyri-kommersiya təşkilatı ilkin olaraq Rokfeller ailəsi və digərləri, xüsusən də Reader's Digest-in təsisçiləri Lila və DeWitt Wallace və Philadelphia naşiri Valter Annenberq tərəfindən təqdim edilir.

Gəlir əsas etibarı ilə ziyarətdən və ticarətdən gəlir, lakin qonaqpərvərlik obyektlərində itirilir. Digər vəsaitlər qeyri-kommersiya investisiyalarından və fandreyzinq əməliyyatından

yaranır. Son illərdə maliyyə yönümlü səylər ilk növbədə xərclərin məhdudlaşdırılmasına və davamiyyət və qonaqpərvərlik gəlirlərinin stimullaşdırılmasına cəmləşmişdir.

Bütövlükdə, Fondun maliyyə dayanıqlığı dövlət-özəl tərəfdaşlığı (public private partnership) modelinə əsaslanır. Belə ki, muzeyə cəlb edilmiş biznes bir sıra vergilərdən azad olmaqla gəlirliliyini təmin edir, hökumət qurumları isə şəhərin ictimai sektorunu və qonaqpərvərliyini ianələr və fandreyzinq hesabına həyata keçirir.

5. ŞUŞANIN PROFİLİ[2]

Şuşa şəhəri nisbətən kiçik və eyni zamanda dağlıq ərazidir. Ərazisi 5.5 kv.km-dir. Şuşa rayonunun 1 yanvar 2016-cı il tarixinə əhalisi 32,8 min nəfər olub. Etnik tərkibinə görə Şuşada əsasən azərbaycanlılar yaşayıb. Belə ki, əhalinin 95,8 %-i azərbaycanlılar, yalnız 4 %-i ermənilər olub.

Şəhərin təməli 1752-ci ildə Qarabağ xanı Pənahəli xan tərəfindən qoyulub. Şuşada 17 məhəllə olub: Seyidli, Culfalar, Quyuluq, Çuxur məhəllə, Dörd çinar, Dördlər qurdu, Hacı Yusifli, Çöl Qala, Qurdlar, Saatlı, Köçərli, Mamayı, Xoca Mərcanlı, Dəmirçilər, Hamamqabağı, Merdinli və Təzə məhəllə. Hər məhəllədə hamam, məscid və bulaq olub.

Şuşa şəhəri 31 kənd ilə birlikdə Şuşa inzibati rayonun tərkib hissəsidir.

Şuşa çoxsaylı tarixi-mədəni abidələri ilə məşhurdur. Bunlardan Daşaltı kəndində müdafiə qalasını, 18-ci əsrdə İbrahimxəlil xanın tikdirdiyi sığınacaq evini, hamam qalıqlarını, Gövhər-ağa məscidini (1884), Aşağı Gövhər-aga məscidini (1875) və s. göstərmək olar.

Şuşanın, uzunluğu 8 km. olan Qala divarı, Qala divarı üzərində tikilmiş bürcləri (17 ədəd) mövcuddur. O cümlədən, burada çoxsaylı karvansaralar, qəsrlər, qalalar, büstlər, komplekslər, muzeylər, imarətlər, mülklər, malikanələr, bağlar, körpülər, bulaqlar, hamamlar və s. mövcud olub.

Şuşanın keçmişdə mərkəzi kimi Bazarbaşı (Rastabazar) göstərilirdi.

Şuşa 1992-ci ildə erməni silahlı dəstələri tərəfindən işğal edilib, işğal dövründə şəhər işğalçılar tərəfindən dağıdılmışdır. 8 noyabr 2020-ci ildə Şuşa düşməndən azad edilib və bu tarix hər il Zəfər Bayramı kimi təntənə ilə qeyd edilir.

Şuşa şəhər ərazisinə görə kiçik məkan olsa da, unikallığına görə böyük potensiala malikdir.

Sovet dönəmində Şuşa SSRİ üçün mühüm sağlamlıq mərkəzi idi. Şəhərin havası, bulaqları və mineral suları buranı unikal sağlamlıq guşəsinə çevirmişdi və Sovet İttifaqının, demək olar ki, hər yerindən Şuşaya axın edib buranı ziyarət edirdilər.

Şuşa və ətraf regionun unikal potensialını dünya üçün əlçatan etmək hazırkı mərhələdə hökumətin əsas prioritetlərindən biridir. Bu baxımdan, şəhərin və regionun turizm üçün təklif edilən istiqamətləri hələ ki, stereotip yanaşma tərzi bağışlayır. Belə ki, Şuşaya təşkil

[2] https://az.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eu%C5%9Fa_rayonu

edilən avtobus marşrutları, Şuşanı ziyarət edib, Cıdır düzündə və ya Qala divarlarının önündə şəkil çəkdirmək, hər bir ziyarətçi üçün önəm daşısa da, qeyri-adi bir şey deyil.

Məntiqi olaraq, əgər Şuşanı özü-özlüyündə unikal bir məkan kimi dəyərləndiririksə, onun marketinq təklifi də unikal olmalıdır. Ənənəvi turizm yanaşması burada arzu edilən effekti verməyəcək. Bu baxımdan, Şuşanın unikallığını hesabatın növbəti hissəsində əksini tapan istiqamətlər üzrə tərtib edib ziyarətçiyə təklif etmək daha uğurlu görünür.

İkinci tərəfdən yalnız turist ziyarətinə bağlanan şəhər modeli, risk var ki, davamlı inkişaf üçün kifayət etməyə bilər. Bu və ya digər səbəblərdən, turist axının səngiməsi ilə Şuşa və ətraf region gəlirlilik və digər iqtisadi problemlərlə qarşılaşa bilər.

Bu səbəbdən, Şuşanın yalnız turizm mərkəzi kimi tərtibatı uzunmüddətli perspektivdə uğurlu olmaya bilər. Bunun üçün ilk növbədə Şuşanın inkişaf planını diversifikasiyalı model əsasında təşkil etmək daha münasib görünür. Turizm istiqaməti ilə yanaşı bu modelin tərkib elementi kimi, özünəməşğulluq, yerli ənənə və bacarıqların dirçəlişi və istehsalın təşkili, habelə ekoturizm planlarının işlənib hazırlanması Şuşanın davamlı inkişafı istiqamətində vacib rol oynayardı.

6. ŞUŞA ŞƏHƏRİNİN BƏRPASI VƏ STATUSU İLƏ BAĞLI MÖVCUD QANUNVERİCİLİK

Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı, **Şuşa şəhəri haqqında**" Qanun 31 may 2021-ci il tarixində imzalanıb və Şuşa şəhərinin qorunmasının, bərpasının, öyrənilməsinin, inkişafının və təbliğinin hüquqi və təşkilati əsaslarını müəyyən edir. Qanuna əsasən Azərbaycanın

mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərinin inzibati sərhədləri daxilində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu yaradılır.

Şuşa şəhərinin inzibati sərhədlərinə bitişik yerləşən və onunla təbii-landşaft, sosial, tarixi, mədəni və ya təsərrüfat bağlılığı olan və ya Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğunun mühafizəsi, qorunması və ya inkişafı üçün əhəmiyyətə malik olan ərazilərdə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən mühafizə zonasının sərhədləri müəyyən edilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, hələ 2000-ci ildə Azərbaycanda **Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında** Qanun qəbul edilib. Qanunda, o cümlədən dövlət təbii qoruqları, habelə təbii abidələr, müalicə- sağlamlaşdırma yerləri və kurortlar haqqında bəndlər də var ki, bunlar Şuşanın gələcək idarəetməsində mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı **ilə 21 iyun 2022-ci ildə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində 2022-2026-cı illərdə "yaşıl enerji" zonasının yaradılması üzrə Tədbirlər Planı**"nın təsdiq edilməsi barədə sərəncam imzalanıb.

Sərəncamda qeyd edilir ki, Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində yaşıl texnologiyaların və enerji səmərəliliyi tələblərinin tətbiqi ilə bağlı aidiyyəti dövlət orqanlarının (qurumlarının) iştirakı ilə əlaqələndirmə və monitorinq üzrə müvafiq işçi qrupun yaradılmasına dair təkliflərini 1 (bir) ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim etsin.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə 11 avqust 2022-ci ildə **"Şuşa şəhərinin ərazisində qadağan olunmuş sahibkarlıq fəaliyyəti növlərinin Siyahısı"**nın təsdiq edilməsi barədə sənəd imzalanmışdır.

Qərarda 35 növ fəaliyyət, əsasən bitkiçilik və heyvandarlıq, ovçuluq və bu sahələrdə xidmətlərin göstərilməsi, habelə xam neft, qaz, metalurgiya, kəşfiyyat-qazıntı işləri, dağ-mədən sənayesi, aqrokimya və s. kimi istiqamətlər əksini tapıb.

7. ŞUŞANIN VƏ DİGƏR AZAD EDİLMİŞ ƏRAZİLƏRİN BƏRPASINDA MÖVCUD MALİYYƏ İMKANLARI

Qeyd etmək lazımdır ki, hazırda Qarabağın və o cümlədən, Şuşanın intensiv bərpa və yenidən qurma işləri əsasən dövlət büdcəsi hesabına həyata keçirilir. Özəl şirkətlər əsas etibarı ilə podratçı kimi dövlət büdcəsi hesabına maliyələşən layihələri reallaşdırır. İşğal edilmiş ərazilərin azad edilməsindən sonra ilk olaraq 2021-ci il dövlət büdcəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası istiqamətində **2,2 mlrd. man.** vəsait nəzərdə tutuldu. Növbəti - 2022-ci ildə dövlət büdcəsinə edilən dəyişikliklərdən sonra bu məqsədlə ayrılan vəsait artırılaraq **2,67 mlrd. man**. oldu.

Artıq 2023-cü il dövlət büdcəsi layihəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərə böyük qayıdışın təmin edilməsi üçün şəhər və kəndlərin yenidən qurulması və bərpası, həmin ərazilərdə müasir infrastrukturların yaradılması (elektrik enerjisi, təbii qaz, su, rabitə, yol, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, mənzil-kommunal və digər zəruri infrastrukturların və mədəni tarixi abidələrin bərpası və yenidən qurulması, yaşayış evlərinin tikintisi və s.) **3,0 mlrd. man., və** ya cari ilə nisbətdə 330,0 milyon manat (12,4 faiz) çox vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Bu dinamika onu göstərir ki, işğaldan azad edilən ərazilərin inkişafı dövlətin əsas prioriteti olaraq qalır və adı çəkilən istiqamətdə dövlət xərcləmələri artan xətlə davam etdiriləcək.

Dövlətin bu istiqamətdə əsas hədəflərindən biri Dövlət büdcəsindən ayrılan investisiya xərclərinin optimallaşdırılmasına nail olmaqdır.

8. ŞUŞANIN YAXIN PERSPEKTİVDƏ İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ

Bu araşdırma daxilində Şuşanın bərpa və yenidənqurma layihəsi, habelə onun ziyarətçi və potensial investor üçün cəlbedici etmək layihəsi **5 istiqamətdə** görünür.

8.1. Şuşa unikal tarixi və mədəni irs kimi

Şuşanın zəngin mədəni irsi və möhtəşəm tarixi onun müasir dövrdə və gələcəkdə cəlbediciliyi üçün əsas amillərdən biridir. Ölkəni ziyarət etməyi niyyət edən potensial xarici turist, əgər belə demək mümkünsə, müasirlikdən doyub. Oxşar inkişaf layihələri, bir-birinə bənzər binalar, yeni texnologiyalı eksteryerlər və s. bir qayda olaraq yaxşı ilkin təəssürat bağışlasa da müasir turisti az maraqlandırır. Başqa tərəfdən müasir cəlbediciliyi ilə dünyada tanınan layihələr (məsələn Dubay) artıq bu nişi zəbt ediblər. Təsadüfi deyil ki, bu istiqamətdə külli miqdarda investisiya yatıran ölkələr gözlənilən uğuru qazana bilməyiblər. Misal kimi Qazaxıstanın Astana şəhərini göstərmək olar.

Amma, təcrübə göstərir ki, tarixi və mədəni irsini təqdim edən layihələr daha çox uğura nail olublar. Bir qayda olaraq, onlar nisbətən kiçik investisiya hesabına geniş və davamlı turist sayına malik olublar.

Bu sırada, öncə araşdırılan ABŞ-ın Vilyamsburq layihəsi çox uyğun görünür. Şuşada bunun üçün tam şərait var. Onun bir vaxt mövcud olan 17 məhəlləsinin bir hissəsini teatrlaşdırılmış

obrazda təklif etmək böyük səy, səriştə, səbir, yaradıcı münasibət və, əlbəttə, maliyə tələb etsə də, bu istiqaməti layihələşdirib, maliyələşdirmək son nəticədə daha effektiv görünür.

Burada əsas cəlbedicilik odur ki, layihənin bütün maliyyə yükü hökumətin üstünə düşməyəcək. Belə ki, biznesi və fərdi sahibkarı prosesə cəlb etməklə, həm ümumi layihənin tərkib hissəsi etmək, həm də ticari və xidmət hissəsini onun hesabına qarşılamaq olar.

Dövlət isə bu layihədə əsasən infrastruktur və bərpa işlərinə investisiya qoyar, sahibkarları vergidən azad etməklə və çeşidli imtiyazlar və subsidiyalar təklif etməklə iş adamları üçün cəlbedici mühit yarada bilər. Hər halda Şuşanın müəyyən ərazisində (məsələn, məşhur tarixi "Rastobazar" hissəsində) həmin tarixi səhnələri canlandırıb tacirləri, dulusçuları və digər yaddan çıxmış peşə sahiblərini müasir ziyarətçi üçün əlçatan etmək olar.

Bu tip layihələri dizayn edib ortalığa çıxarmaq kifayət qədər vaxt, yaradıcı münasibət və, ən əsası, kompleks yanaşma istəyir. Dövlət səviyyəsində institutlaşdırılan bu cür layihə aidiyyəti sahələrin və səlahiyyətli orqanların birgə səyi ilə mümkündür. Maliyyə imkanları əsas rol oynasa da, mühüm olan layihənin tərtibatı və sonrakı idarəetməsidir.

8.2. Şuşa unikal ənənə və bacarıqların dirçəlişi kimi

Şuşa yalnız tarixi, mədəniyyəti və təbii abidələri ilə deyil, həm də unikal səriştə və bacarıqları ilə məşhur olub. Bu bacarıqların bir hissəsi şəhərin və ətraf mühitlə, (məsələn, Cıdır düzündə at oynadıb, bu füsunkar mənzərədə yarış keçirmək ənənəsi, Şuşa və ətrafda atçılığı inkişaf etdirmişdi), digəri isə həmin ərazinin unikal iqlim şəraiti ilə bağlıdır (məsələn, Şuşa ətrafında və yalnız burada yetişən xüsusi tut növləri ondan çəkilən meyvə arağın və ya şirəsinin keyfiyyətini unikal edir).

Bu baxımdan, Şuşanın istehsal və xidmət potensialı geniş çeşidli yox, məhz unikallığı ilə seçilən mal və məhsulun, habelə xidmətlərin gerçəkləşməsindən keçir.

Təbii ki, Şuşanın tarixi boyu məşhurlaşdığı digər sənət və istehsal sahələri var ki, onlar indiki qloballaşan dünyada həm ölkə daxilində, həm də ixracda mühüm üstünlüyə malikdir.

Amma bu bacarıqların bərpası üçün heç də iri istehsal və ya külli miqdarda investisiya lazım deyil. Dövlətin burada rolu müvafiq institusional şəraiti yaratmaq ola bilər. Həmin sahələrin siyahısını müəyyənləşdirib, adı çəkilən istiqamətlərdə bir qayda olaraq fərdi sahibkara müvafiq iqtisadi şəraiti qurmaqla (buraya güzəştli kredit, vergi güzəştləri, habelə subsidiyalar, ixrac imkanları və s. daxil ola bilər) həm kiçik biznesi inkişaf etdirmək, həm də Şuşada və ətrafda yaşayan əhalini işlə təmin etmək olardı.

Adı çəkilən sahələrdə fəaliyyətin təşkilini son zamanlar dünyada populyarlaşan "qiq" (Gig) iqtisadiyyatı üzərində qurmaq daha məntiqi görünür. Qiq iqtisadiyyatı müasir dünyada durmadan inkişaf edir (misal kimi Uber taksi xidmətini göstərmək olar) və özəlliyi odur ki, burada ənənəvi işəgötürən-işçi münasibətləri əvəzinə məsafədən idarə edilən fərdi xidmət göstərilir. Başqa sözlə, bu halda daimi iş yerlərindən fərqli olaraq qısamüddətli müqavilələr və ya sərbəst işlərin (freelance) üstünlük təşkil etdiyi əmək bazarından söhbət gedir.

Şuşa üçün də məhz bu istiqamət uyğun görünür. Məşğulluq probleminin həlli dövlətin prioritet istiqamətlərindən biridir və hökumət müntəzəm olaraq Qarabağ və ətraf bölgələrdə geniş çeşidli iş yerlərinin açılmasını bəyan edir. Amma məsələnin əsaslı həlli investisiya layihələri çərçivəsində açılacaq iş yerləri ilə yanaşı, həm də qiq iqtisadiyyatının hesabına əhalini məşğul etməkdən keçir.

Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, unikallığı ilə seçilən səriştə və bacarıqlar həm də müntəzəm yeni yanaşma və daim yenilənən metod və mexanizmlər tələb edir. Əks halda, yalnız keçmiş ənənələrə söykənən spesifik bacarıqlar davamlı və rəqabətə davamlı olmaya bilər. Odur ki, bu istiqamətlərdə müntəzəm təlimlərin təşkili uğurlu nəticə üçün mütləq şərtdir.

Həmçinin unikallığı ilə seçilən bu cür məkanlarda qiq iqtisadiyyatı hesabına formal iqtisadi münasibətlərlə yanaşı fərdi və qeyri-formal fəaliyyətin də inkişafı son anda burada məşğulluğu daha dayanıqlı edə bilər. Bu istiqamət üzrə geniş imkanlar və uyğun praktikada, özünü doğrultmuş yaxşı təcrübələr Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (İLO) müvafiq hesabatında əksini tapmışdır.

8.3. Şuşa və ətraf regionun yeni tərtibatda dirçəldilmiş saglamlıq mərkəzi kimi

Şuşa Sovet dönəmində ümumittifaq sağlamlıq mərkəzi adlanırdı. İnsanlar SSRİ-nin hər yerindən Şuşaya gəlib məzuniyyətini keçirir, həm də sağlamlığını bərpa edirdilər. Bunun üçün Şuşanın müalicəvi əhəmiyyətli bulaqları, mineral suları və unikal havası müvafiq şəraiti yaradırdı[3] [4].

1969-cu ildə "Narzan" tipli karbohidratlı Şırlan mineral suyu 30 km. məsafədən çətin dağ yolları ilə Şuşa şəhərinə gətirilmişdi. Bu həmin vaxt üçün ən uzaq məsafədən gətirilən mineral su kəməri idi. Şuşa kurortunda tənəffüs yolları xəstəlikləri, sinir-əsəb xəstəlikləri, maddələr mübadiləsinin pozulması xəstəlikləri, qan azlığı ilə yanaşı mədə-bağırsaq xəstəliklərinin müalicəsi mümkün olmuşdur.

[3] https://az.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eu%C5%9Fa
[4] http://www.anl.az/down/meqale/525/2021/aprel/739933.htm

Əlbəttə, o zaman yaradılan infrastruktur artıq yoxdur və hətta olsaydı belə, müasir dövrün tələblərinə cavab verməyəcəkdi. Amma bununla belə nəzərə almaq lazımdır ki, Şuşanın o zamankı unikal sağlamlıq mərkəzi kimi fəaliyyəti heç də yaradılmış infrastrukturla bağlı deyildi. Məhz bu yerlərin təbii imkanlarına söykənirdi. Və tarix boyu Şuşa həmişə ilk növbədə təbiəti və relyefi ilə cazibədar olub.

Hazırkı mərhələdə Şuşanın yeni üslubda sağlamlıq mərkəzinə çevrilməsi tamam yeni və qeyri standart yanaşma tələb edir. Sovet dönəmindən fərli olaraq, indi burada adı çəkilən istiqamətdə yeni modelin qurulması zəruri olmaqla yanaşı, həm də daha çox real görünür. İnvestisiya imkanlarını isə, dövlətin bizneslə birgə PPP modelinə əsaslanaraq daha rasional etmək olar.

Şuşanın yeni biçimdə sağlamlıq mərkəzi modelinin yaradılması bir neçə səbəbdən əlverişli görünür. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Şuşanın təbiətini və yeraltı mineral su imkanlarını regionda və bəlkə də dünyada az məkanlar əvəzləyə bilər. Bu baxımdan Şuşa sağlamlıq mərkəzi modeli kimi güclü rəqabətə davamlılığı ilə seçilə bilər. Bu səbəbdən müqayisəli üstünlük prinsipinə əsaslanaraq, söyləmək olar ki, digər oxşar məkanlarla müqayisədə Şuşa ilkin olaraq böyük avantaja malikdir. Beləliklə “xərc-faydalılıq” prinsipində mövcud potensial avantaj bu modelin qurulmasında çox böyük önəm daşıyacaq.

Digər tərəfdən Şuşanın gələcək inkişaf planında diversifikasiyalı modelə əsaslanması onun həm də sağlamlıq mərkəzi kimi fəaliyyətini məntiqi edir. Turizm konyunkturasının riskli olması, bu və ya digər səbələrdən, ayrı-ayrı dövrlərdə turist axının azalması riski, əhalinin burada davamlı gəlirliliyini şübhə altına qoya bilər. Sağlamlıq mərkəzi modeli isə həm sinerji effekti yaradaraq əlavə turizm axınına, həm turistlərə çeşidli xidmətlərin göstərilməsinə və nəhayət, son nəticədə digər yanaşı sahələrin də regionda inkişafına təkan verə bilər.

8.4. Şuşa və ətraf regionun ekoturizm mərkəzi kimi

Son zamanlar ekoloji turizm istiqamətləri çox populyarlaşıb və Azərbaycanda da bu istiqamətlərdə xeyli iş görülüb. 2021-ci ildə qəbul edilmiş Turizm haqqında Qanunda **ekoloji turizm (ekoturizm)** – təbiətə minimum təsir, ekoloji sistemin bütövlüyünün qorunması prinsipləri əsasında səyahət edilən ölkənin (yerin) təbiəti, təbii ekoloji sistemi, bioloji və mədəni müxtəlifliyi ilə tanışlığı özündə ehtiva edən turizm kimi əksini tapıb.

Şuşa və ətraf region ekoturizm üçün çox əlverişli görünür. Buraların təbii abidələri, unikal relyefi, və digər üstünlükləri məhz ekoturizmin təşkili üçün potensial münbit imkanlardır.

Eyni zamanda onu da nəzərə almaq lazımdır ki, hazırkı mərhələdə Şuşa rayonun bütün əraziləri Azərbaycan dövlətinin nəzarətində olmadığından bu layihənin gerçəkləşdirilməsi müəyyən problemlər yaradır. Ekoturizm üçün mühüm şərt yalnız Şuşanın öz ərazisi yox, daha çox ətraf ərazilər (məsələn, Turşsu) cəlbedicidir. Odur ki, bu layihəni növbəti mərhələlərdə gerçəkləşdirmək real görünür.

8.5. Şuşa Qarabağ yaşıl enerji modelinin tərkib hissəsi kimi

Yuxarıda da qeyd edildiyi kimi, artıq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə 21 iyun 2022-ci ildə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində 2022-2026-cı illərdə "yaşıl enerji" zonasının yaradılması üzrə Tədbirlər Planı"nın təsdiq edilməsi barədə sərəncam imzalanıb. Şuşanın bu nəhəng layihənin tərkib hissəsi kimi, yaşıl enerji layihəsindən bəhrələnməsi mühüm olmaqla yanaşı, olduqca perspektivli görünür.

Qarabağ regionunda yaşıl enerji modelinin gerçəkləşdirilməsi əsas etibarı ilə Qarabağ iqtisadi rayonunun bütöv bir məkan kimi dəyərləndirilməsi vacibdir. Qarabağ iqtisadi rayonuna Xankəndi şəhəri, Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Füzuli, Xocalı, Xocavənd, Şuşa və

Tərtər rayonları daxildir. Bu rayonun bütövlükdə potensialı yaşıl enerji üçün perspektiv imkanlar açır. Eyni zamanda qonşu Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu (Cəbrayıl, Kəlbəcər, Qubadlı, Laçın və Zəngilan rayonları) bu potensialı daha da əlverişli edir.

Odur ki, Şuşanın yaşıl enerji perspektivləri mütləq geniş mənada regional kontekstdə dəyərləndirilməlidir.

Bu istiqamətlərin hər birinin ayrı-ayrılıqda inkişaf etdirilməsi son nəticədə Şuşa və ətraf regionun davamlı inkişafı üçün müstəsna əhəmiyyət daşıya bilər. Nəzərə almaq lazımdır ki, Şuşanın, habelə bütövlükdə Qarabağın inkişafı ilk növbədə iqtisadiyyatın burada birtərəfli asılılığına imkan verməməkdir. Yaxın gələcəkdə Şuşa və ətraf regionun yalnız turizmdən, və ya digər fəaliyyət istiqamətlərindən (məsələn, kənd təsərrüfatı) asılılığı müntəzəm olaraq region əhalisinin davamlı gəlirlilik problemini gündəmə gətirəcək. Bu səbəbdən, iqtisadiyyatın zonalar üzrə, müqayisəli üstünlük prinsipi ilə yanaşı, həm də diversifikasiyalı modelə üstünlük verilməsi daha uyğun görünür.

Şuşanın orta və davamlı gəlirlilik konsepsiyası məhz bu yanaşmadan keçir. Eyni zamanda yuxarıda qeyd edilən istiqamətlər, həm də bir-birini tamamlayan fəaliyyət növləridir. Turist axınının davamlı və innovativ olaraq iqtisadi model kimi dəstəyi həmin istiqamətlərin bir-birinə sinerji effekti verə bilər.

Bütün bunlarla yanaşı isə Şuşanın davamlı sosial-iqtisadi inkişafının təməli yerli işçi qüvvəsinin bilik və bacarıqlarının müntəzəm şəkildə təlim keçirib, artırmaq, yeni təhdidlərə rəğmən, onların daha yeni bacarıqlara yiyələnməyindən keçir. Yerli işçi qüvvəsinin bacarıqlarının müntəzəm yenilənməsi müasir dünyada sürətlə dəyişən iqtisadi fəaliyyət növlərinə yiyələnməkdə, bununla da iş bacarıqları bazarında təklifi yeni tələblərə uyğunlaşdırmaqda mühüm əhəmiyyət kəsb edə bilər.

9. "DÖVLƏT-ÖZƏL TƏRƏFDAŞLIĞI" ŞUŞANIN BƏRPA VƏ YENİDƏNQURULMASINDA ƏSAS MODEL KİMİ

Yenicə qəbul edilmiş "Dövlət-özəl tərəfdaşlığı" haqqında qanun **Şuşada və ətraf regionda bu istiqamətdə fəaliyyətin aktivləşdirilməsinə böyük təkan verə bilər.**

Dövlət Özəl Tərəfdaşlığı (PPP) dövlət və özəl sektorlar arasında dövlət infrastrukturu və ya xidmətlərini təmin etmək üçün uzunmüddətli müqavilədir. Burada özəl sektor müəyyən risklər və idarəetmə öhdəlikləri daşıyır, özəl sektora ödənişlər isə performansa əsaslanır.

PPP modelləri - beynəlxalq təcrübədə PPP layihələrinin növləri (yeni və ya mövcud), özəl sektora təyin edilmiş funksiyalar (dizayn, tikinti/yenidənqurma, maliyyələşdirmə, texniki xidmət və istismar) və ödəniş (istifadəçi ödənişi, dövlət ödənişi və ya hər ikisi) ola bilir.

PPP modelinin xüsusiyyətləri - həm tikinti zamanı, həm də istismar dövründə infrastruktur obyekti ilə bağlı məsrəflərin və gəlirlərin uçotu xidmətlərinin göstərilməsinin səmərəliliyini artırır. Optimal risk bölgüsü istənilən PPP sxeminin əsas prinsipidir. Layihənin icrası zamanı potensial risklər müəyyən edilir və dövlət və özəl sektor arasında bölünür. Bu zaman risklər onları daha effektiv idarə edə bilən tərəfə yönəldilir. PPP modelinin digər mühüm elementi performans üçün məsuliyyətdir. Belə ki, dövlət tərəfindən özəl sektora ödənişlər kəmiyyət, keyfiyyət və müddət üzrə əvvəlcədən müəyyən edilmiş tələblərə uyğun olaraq görülən iş və ya əldə edilmiş nəticələr əsasında həyata keçirilir.

Bununla yanaşı, PPP-ni tətbiq etməklə və dövlət alternativ maliyyələşdirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsinə yerli və xarici investorların cəlb edilməsi nail olmaq olar.

PPP modelinin geniş tətbiqi özəl sektorun iştirakı ilə ölkə infrastrukturunun yenilənməsi, dövlət xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, investorun təcrübəsindən, bacarıqlarından və müasir yanaşmalarından (innovasiyalardan) yararlanmaq, uzunmüddətli, geri qaytarıla bilən investisiya layihələrinin gerçəkləşdirilməsi, habelə dövlət sektorunun iştirakı ilə layihənin həyata keçirilməsi (layihənin dövlət büdcəsindən qismən maliyələşdirilməsi), əlavə zəmanətlər almaq imkanı, son nəticədə isə iqtisadiyyatda və dövlət idarəçiliyində özəl sektorun iştirakının artmasına şərait yaradır.

10. NƏTİCƏ VƏ TAPINTILAR

Şuşa və ətraf regionun unikal potensialını dünya üçün əlçatan etmək hazırkı mərhələdə hökumətin əsas prioritetlərindən biridir. Şuşanın unikallığı onun dünya üçün əlçatan və cəlbedici edilməsində unikal marketinq yanaşması tələb edir.

Hazırda Qarabağın və o cümlədən, Şuşanın intensiv bərpa və yenidənqurma işləri əsasən dövlət büdcəsi hesabına həyata keçirilir. Özəl şirkətlər əsas etibarı ilə podratçı kimi dövlət büdcəsi hesabına maliyələşən layihələri reallaşdırır. Dövlətin bu istiqamətdə əsas hədəflərindən biri dövlət büdcəsindən ayrılan investisiya xərclərinin optimallaşdırılmasına nail olmaqdır.

Şuşanın perspektiv inkişafını yalnız turist ziyarətinə bağlamaq riskli ola, onun, davamlı inkişaf üçün kifayət etməyə bilər. Bu baxımdan Şuşanın inkişaf planını diversifikasiyalı model əsasında təşkil etmək daha münasib görünür.

Şuşanın istehsal və xidmət potensialı geniş çeşidli yox, məhz unikallığı ilə seçilən mal və məhsulun, habelə xidmətlərin gerçəkləşməsindən keçir.

Şuşanın unikal səriştə və bacarıqlarını məhz qiq iqtisadiyyatı üzərində qurmaq daha məntiqi görünür. Paralel olaraq işçi qüvvə üçün müntəzəm təlimlərin təşkili uğurlu nəticə üçün mütləq şərtdir.

Təklif edilən çoxşaxəli fəaliyyət istiqamətləri, özü-özlüyündə müqayisəli üstünlüklərə malik seqmentlər olmaqla yanaşı, həm də bir-birini tamamlayan fəaliyyət növləridir. Turist axınının davamlı və innovativ olaraq iqtisadi model kimi dəstəyi həmin istiqamətlərin bir-birinə sinerji effektini verməyi ilə müşaiyyət ediləcək.

Dövlət-özəl tərəfdaşlığı modeli Şuşanın həm bərpasında, həm də gələcək inkişafında davamlılığı təmin etmək üçün daha münasib görünür.

11. TÖVSİYYƏLƏR

6) Şuşanın davamlı inkişaf modeli üçün Strategiyanın hazırlanması, bu istiqamətdə prioritetlərin müəyyənləşdirilməsi, habelə hökumətin konseptual yanaşmasınının, o cümlədən resursların cəlb edilməsinin orada əks etdirilməsi müvafiq görünür;
7) Şuşanın inkişaf modlelinin aydın konseptual baxışa və ardıcıl siyasətə söykənməsi vacib şərtdir;
8) Şuşanın həm bərpası, həm də gələcək inkişafının əhatəli və hərtərəfli tərtibi üçün bütün maraq tərəfləri ilə, o cümlədən icma qurumları, bizneslə müzakirələrin təşkili uğur şərtlərindən biridir;
9) Şuşanın bərpası və yenidənqurması prosesində mümkün təsirlərin qiymətləndirilməsi, xüsusilə neqativ eksternaliti təsirlərinin müəyyənlişdilməsi və potensial itkilərin minimuma endirilməsi üçün önəmlidir;
10) İlkin mərhələdə Şuşanın cəlbediciliyinin təmin edilmısi üçün dövlət və ictimai sektorda, habelə biznes səviyyəsində müntəzəm promo materiallarının hazırlanıb dünya ictimaiyyəti üçün əlçatan edilməsi gələcək uğurun təməli üçün böyük önəm daşıyır.

12. MƏNBƏLƏR

1) "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Qanun
2) Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında Qanun
3) “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində 2022-2026-cı illərdə “yaşıl enerji” zonasının yaradılması üzrə Tədbirlər Planı”nın təsdiq edilməsi barədə NK Qərarı.
4) “Şuşa şəhərinin ərazisində qadağan olunmuş sahibkarlıq fəaliyyəti növlərinin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi barədə NK Qərarı.
5) https://en.wikipedia.org/wiki/Colonial_Williamsburg

6) https://az.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eu%C5%9Fa_rayonu
7) https://az.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eu%C5%9Fa
8) http://www.anl.az/down/meqale/525/2021/aprel/739933.htm

5-ci Əlavə

Yekun Konfransın Gündəliyi

Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığa və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi üzrə

Yekun Konfrans

Bakı, İBİS oteli
25 Noyabr 2022

GÜNDƏLİK

09.30 – 10.00	**Qeydiyyat. Çay, qəhvə dəsti**
10.00 – 10.05	**Açılış.** ***Sabit Bağırov***, *Sahibkarlığa və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondunun prezidenti*
10.05 – 10.35	**"ŞUŞA XARİCİ SƏRMAYƏÇİNİN VƏ POTENSİAL TURİSTİN GÖZÜ İLƏ",** Dr.İnqilab Əhmədov, layihə eksperti
10.35 – 11.10	**Sual – Cavab və Şərhlər**
11.10 – 11.35	**"LAYİHƏ NƏTİCƏLƏRİ VƏ DƏRSLƏR",** Sabit Bağırov
11.35 – 11.55	**Sual – Cavab və Şərhlər**
11.55 – 12.00	**Konfransın Bağlanışı.** Yekun söz, Sabit Bağırov

6-cı Əlavə

Yekun Konfrans iştirakçılarının Qeydiyyat Vərəqi

Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyi

EDF SBIIYF

Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBİİYF)

«Döndükdə gəlirimiz olsun» layihəsi üzrə Yekun Konfrans

Bakı şəhəri, 25 noyabr 2022-ci il

№	SAA	Yaşayış ünvanı	Telefon/ E-mail	İmza
1	F. Rəsulov	Xəzər Universiteti	050 327 69 11	
2	Fuad Əsədov	Binəqədi, Biləcəri	051 301 03 11	
3	Hafiz Abbasov	Xəzər, Mərdəkan	070-208-35-20	
4	E. Malik - Abbas	Ictimai iqtisadiyyat B	010-215-55-01	
5	Ağalarova Aynur	Nəsimi rayon	051 365-98-97	
6	Əsədova Səbinə	AR Elm və Təhsil Nazir. İqtisadiyyat İnstitutu	050 599-40-55	
7	Fərzəcov Zöhrab	Respublika azadlıq tələbə bl.	050 318-11-12	
8	Əhmədova Xəyalə	Nər.ray Ə.Orucəliyev.	055 383 77 44	

9	Ramid İbrahimov	Bakuvaxti.az	0558087789	
10	Vüqal Məmmədov	Xətai r, General Həşimov k.	0556425852	
11	Əhməd N. Abbasbəyli	„CVMİ" İB	0502330588	
12	Hüseynova Məryəm M.	Qobu park 3 bina 31 eb 52	055-534-11-31	
13	Huseynova Məryəm M.	Qobu park 3 bina 31 mənzil 52	077-223-19-59	
14	Abbasov Nicat Bayram	Xətai ray, Nə Tusi 79 mən 32	0502070538	
15	Samir Əliyev	Xırdalan şəhəri	0503393225	
16	Qəlib Təpçel	ERC	0503711244	
17	Rasim Adjalov	GM Agency	078-327-52-08	
18	Mehman Əliyev	Turan İA	080-2157022	
19	İlkin Qarayev	KOMİTM	0502142410	
20	Rasim Həşimov	professor	050 216 66 74	
21	Əhməmməd Nuriyev	„Konstitusiya" Araşdırmalar Fondu	0502232929	
22	Kərim Kərimli	SBİİYF	0503741846	
23	Elxan Mehdiyev	müstəqil	0503716870	
24	Aydın Nizamov	Baku	0557732710	
25	İngilab Əhmədov	Xəzər University	0125961773	
26	Şabit Bağırov	SBİİYF	0552140732	
27				